

ΑΒ

Οι Θεσμοί πέθαναν... Ζήτω οι

Β' ΜΕΡΟΣ

Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ: ΕΛΕΕΙΝΗ Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ «ΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΩΝ»!

**Δεν πέθαναν
οι θεσμοί,
γιατί τότε
θα είχαν κοπεί
οι γέφυρες
και το οικοδόμημα
θα οδηγείτο
ξανά
στην απουσία
κοινωνικής
οργάνωσης.**

Οι θεσμοί πέθαναν; Ποιοι ευθύνονται;

Οι νόμοι είναι συνήθως το αποτέλεσμα των εκάστοτε υπαρκτών ισορροπιών και συσχετισμών ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και τις κοινωνικές δυνάμεις. Η αναγκαία όμως ισορροπία πηγάζει και διασφαλίζεται από την ύπαρξη, τη δημιουργία και ανάπτυξη των θεσμών που αποτελούν μόνιμες γέφυρες ανάμεσα στην πολιτεία και την κοινωνία.

Γέφυρα και σε ό,τι αφορά τους βασικούς στόχους και το πλαίσιο (Σύνταγμα, καταστατικός χάρτης, κόμματα) και σε ό,τι αφορά την εξειδίκευση των αποδεκτών μεθόδων άσκησης της λαϊκής κυριαρχίας (Κοινοβούλιο, Τοπική Αυτοδιοίκηση) όπως επίσης του τρόπου επιβίωσης, της κατοχύρωσης της εργασίας ως ατομικού και κοινωνικού δικαιώματος (Συνδικαλισμός), ως μορφή συλλογικής επιχειρηματική δράσης (Συνεταιρισμοί), κατάκτησης της γνώσης και ανανέωσής της (Παιδεία), ως απονομή του δικαίου στις σχέσεις είτε μέσα στην κοινωνία είτε ανάμεσα στην πολιτεία και την κοινωνία (Δικαιοσύνη) κ.λπ.

Φυσικά και δεν πέθαναν οι θεσμοί, γιατί τότε θα είχαν κοπεί οι γέφυρες και το οικοδόμημα θα οδηγείτο ξανά στην απουσία κοινωνικής οργάνωσης.

Υπάρχει ασφαλώς βαθιά κρίση και στους θεσμούς. Κρίση με την έννοια της αναγκαιότητας να παρθούν μεγάλες αποφάσεις, εν όψει των μεγάλων αλλαγών, καινοτομιών και εξελίξεων αλλά και με την έννοια της φθοράς και αποδυνάμωσης των κρίκων της αλυσίδας και του κοινωνικού ιστού.

Η κρίση και η δοκιμασία των ιδεολογιών, η έντονη υποκατάστασή τους με ιδεολογήματα σε κάποια φάση και η απόπειρα κυριαρχίας της ελεεινής «ιδεολογίας» του δήθεν τέλους των ιδεολογιών, κλόνισαν τους στόχους και τα πλαίσια των θεσμών.

Οι ευθύνες κατανέμονται και στις πολιτικές ηγεσίες και στις κοινωνικές δυνάμεις. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία όμως ότι και για την ευθύνη των πολιτών οι βασικές ευθύνες βαρύνουν εμάς τους πολιτικούς. Αλλά είναι οι πολιτικοί που θα βρουν σίγουρα τη δύναμη να εμπνεύσουν ξανά με ένα νέο όραμα, με ιδεολογικές συγκρούσεις την κοινωνία και με έναν ριζικό πολιτικό εκσυγχρονισμό να προχωρήσουν σε έναν εκσυγχρονισμό της κοινωνίας με λαϊκή υποστήριξη.

Οι θεσμοί σ' αυτή την προσπάθεια δεν είναι μόνον οι γέφυρες ανάμεσα στην πολιτεία και στην κοινωνία αλλά και οι διαχρονικές γέφυρες της ίδιας της πολιτείας και της ίδιας της κοινωνίας προς το μέλλον τους.

Ο συνδικαλισμός είναι τμήμα της κρίσης των θεσμών; Ή μήπως συμβάλλει στη δημιουργία τους με συνθήματα όπως «νόμος είναι το δικαίο του εργάτη»;

Όλα όσα ανέφερα γενικά για τους θεσμούς ισχύουν ασφαλώς και για τον συνδικαλισμό. Υπόκειται στα στοιχεία της κρίσης όπως την προδιέγραφα και για τους άλλους θεσμούς.

Σε ό,τι αφορά το σύνθημα (νόμος είναι το δίκιο του εργάτη...), υπάρχει μια δικαιολογητική βάση και συνυπάρχει και αρκετός εκφυλισμός από ιδεολογήματα.

Δεν πρέπει να αγνοείται ότι ο νόμος είναι αποτέλεσμα συσχετισμών πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ενώ ο θεσμός του Συνδικαλιστικού Κινήματος επιδιώκει τη μέγιστη δυνατή προστασία που παρέχει το Σύνταγμα ή θεσμοί, όπως οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις. Όταν υπάρχουν νόμοι που κινούνται στα όρια της συνταγματικής ανοχής ή και την υπερβαίνουν, τότε το σύνθημα είναι αιτιολογική βάση. Σε μια ευνομούμενη πολιτεία, το σύνθημα κινδυνεύει να γίνει εκφυλισμός και ιδεολόγημα, που πολλές φορές αξιοποιήθηκε από πλευράς ομάδας συμφερόντων έναντι των συμφερόντων της εργατικής τάξης, συνολικά.

Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την κρίση στον συνδικαλισμό;

Το μερίδιο των ευθυνών για την κρίση κατανέμεται στις πολιτικές ηγεσίες και στις κοινωνικές δυνάμεις και επομένως και στις συνδικαλιστικές ηγεσίες.

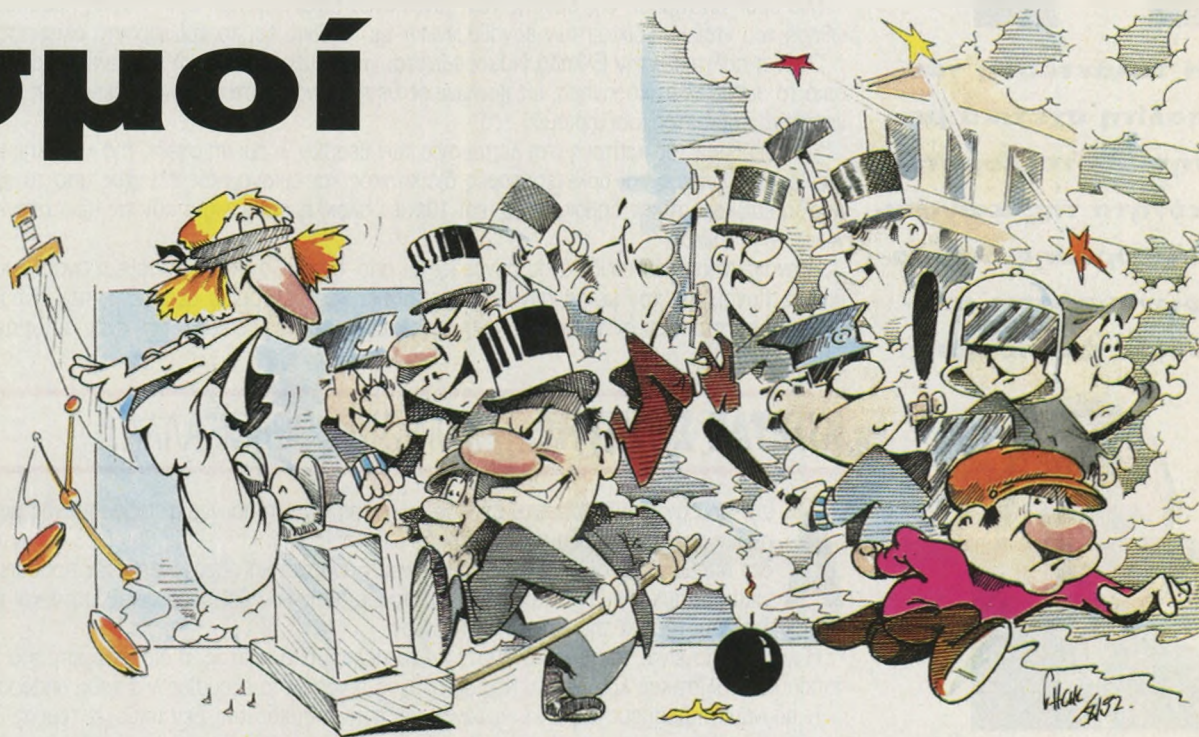
Τα τελευταία, βεβαίως, χρόνια ιδιαίτερα στην Ελλάδα έχει εξαπολυθεί ολόπλευρη επίθεση εναντίον των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών τους ελευθεριών και μια κατασκοφανή των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Φαίνεται να διαστρεβλώνεται από τους νεοφιλελεύθερους ακόμη και το φιλελεύθερο δόγμα της απελευθέρωσης από τον προστατευτισμό.

Αντί να αίρεται ο προστατευτισμός της δράσης του κεφαλαίου και να αντικαθίσταται με υγιείς τάσεις ανταγωνισμού, αίρεται η προστασία της εργασίας έναντι του κεφαλαίου και του περιβάλλοντος, έναντι της κερδοσκοπίας.

Βλέπουμε εκφυλιστικά φαινόμενα και ιδεολογήματα, όπως ως «εκσυγχρονισμός» να εκλαμβάνεται ο αυταρχισμός και η αφαιρεση κοινωνικών κατακτήσεων, όπως παλιότερα — αντίστροφα — κοινωνικός διάλογος θεωρήθηκε αρκετές φορές η άκριτη αποδοχή κάθε αιτήματος, κάθε κοινωνικής ομάδας. Επιχειρούν να περάσουν την αντίληψη να εργασθούν λιγότεροι για να κερδίσουν ελάχιστα

Ποιος παίρνει στα σοβαρά τους θεσμούς; Στο δεύτερο μέρος της έρευνας του «Τ» ο λόγος γίνεται για τον συνδικαλισμό και την παιδεία. Υπάρχουν ελπίδες σωτηρίας και ποιες; Οι άνθρωποι που μιλούν συμφωνούν ότι οι θεσμοί βρίσκονται σε κρίση. Αναζητούν τις αιτίες της φθοράς. Ωστόσο δεν απογοητεύονται. Κάνουν προτάσεις. Αρκούν όμως να λύσουν το πρόβλημα;

Θεσμοί

τα μέγιστα, όπως παλιότερα αντίστροφα περνούσε το σύνθημα «να εργασθούμε λιγότερο για να εργασθούμε περισσότεροι». Πέρα από τα ιδεολογήματα, το Συνδικαλιστικό Κίνημα βρέθηκε αντιμέτωπο τα τελευταία χρόνια με μια τάση απάθειας έως ηττοπάθειας. Ο ομφάλιος λώρος με τα κόμματα δεν είναι άμοιρος ευθυνών.

Τα πάντα είχαν εναποτεθεί στην έκβαση των πολιτικών ανταγωνισμών. Το Συνδικαλιστικό Κίνημα έχανε την αξιοπιστία του.

Πρόσφατα, το Συνδικαλιστικό Κίνημα με εύστοχες κινήσεις και για την κοινωνική προστασία και για την ανάπτυξη ανέκτησε το χαμένο κύρος.

Με δικαιωμένες εκ των υστέρων κινήσεις όπως η Ε.Γ.Σ.Σ.Ε. ή με συγκλονιστικές νέες εμπειρίες, όπως τα 6 κοινά σημεία ΓΣΕΕ και ΣΕΒ για το ασφαλιστικό, που αγνόησε επιδεικτικά η κυβέρνηση, η ηγεσία του Συνδικαλιστικού Κινήματος δείχνει να πρωτοπορεί.

Ποιες είναι οι κατευθύνσεις και οι μέθοδοι για αναγέννηση του θεσμού;

Η εργασία είναι ταυτόχρονα ατομικό δικαίωμα και ο κυριότερος παράγων της ανάπτυξης.

Η συλλογική δράση του συνδικαλισμού πρέπει να έχει στόχο τόσο την υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων όσο και την ικανοποίηση των όρων της ανάπτυξης.

Ο συνδικαλισμός, σε ό,τι αφορά το πρώτο συστατικό του στοιχείο, πρέπει να επικεντρωθεί στο αίτημα να περάσει η απασχόληση στους μακροοικονομικούς στόχους, να επηρεάζει αυτούς τους στόχους, η αμοιβή να διασφαλίζει ένα ελάχιστο διαθέσιμο εισόδημα για ανεκτή διαβίωση, οι συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας και γενικά οι συνθήκες εργασίας να εξασφαλίζουν ανθρώπινους όρους.

Σε ό,τι αφορά το δεύτερο, ο συνδικαλισμός οφείλει να πρωταγωνιστήσει στο να γίνει η Ανάπτυξη κεντρικό ζήτημα της πολιτικής. Στο πώς θα περάσουν πόροι από την υπερκατανάλωση και τις σπατάλες στις επενδύσεις, στο πώς θα βελτιωθεί η παραγωγικότητα στις επιχειρήσεις με νέες μεθόδους και καινοτομίες στην οργάνωση, με συνεχή ανανέωση της γνώσης μέσω της κατάρτισης και αξιοποίησης της εκπαίδευσης των εργαζομένων στην εναρμόνιση της ανάπτυξης προς το φυσικό, πολιτιστικό και εργασιακό περιβάλλον.

Και για τα δύο συστατικά στοιχεία, ο συνδικαλισμός με ή χωρίς τη συμμετοχή και των κοινωνικών αντιπάλων ή εταίρων των εργαζομένων, δηλαδή των εργοδοτών, οφείλει να διεκδικήσει από την πολιτεία:

Κράτος πρόνοιας, κυρίως σε ό,τι αφορά την υγεία, τη σύνταξη, την προστασία της μητρότητας, την αποκατάσταση των ανέργων. Παιδεία και εκπαίδευση, ώστε να υποβοηθείται η ανάπτυξη από τα κατάλληλα στελέχη.

Τεχνική υποδομή και κοινωνικό εξοπλισμό.

Χάραξη Αναπτυξιακής Στρατηγικής και Ευρωπαϊκή Στρατηγική στα πλαίσια Εθνικής Στρατηγικής.

Όλες οι προσπάθειες του Συνδικαλιστικού Κινήματος, που προανέφερα, απαιτούν αυτονομία δράσης σε ό,τι αφορά κυβέρνηση και κόμματα, σαφή όρια αντιπαράθεσης και σχέσεων των κοινωνικών εταίρων.

Η ταλάντευση του πολίτη σχετικά με την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής δράσης διαμορφώνει τάσεις αποσυλλογικοποίησης.

Η επίσημη εκπαιδευτική ιδεολογία του συντηρητικού κράτους επηρέασε αρνητικά επί πολλές δεκαετίες τα προγράμματα και τη σχολική πράξη: ιδεολογικός προσανατολισμός προς την αρχαία Ελλάδα, αδυναμία διασύνδεσης με τον σύγχρονο κόσμο.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: ΘΕΣΜΟΣ ΜΕ... ΑΛΛΟΙΩΣΕΙΣ

Οι θεσμοί δεν πέθαναν. Βρίσκονται σε βαθιά κρίση που είναι αντανάκλαση της παρατεταμένης κοινωνικής και πολιτικής κρίσης, που διαπερνά τη χώρα. Το συνδικαλιστικό κίνημα, ως ζωντανός κοινωνικός θεσμός, ασφαλώς επηρεάζεται καθοριστικά από αυτή την πραγματικότητα. Η αμφιταλάντευση του πολίτη, σχετικά με την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής του δράσης, διαμορφώνει τάσεις αποσυλλογικοποίησης και αμφισβήτησης των θεσμών, σε συνδυασμό με την αμφισβήτηση της πολιτικής εξουσίας.

Τα συνθήματα, κατά κανόνα, δεν περιγράφουν στρατηγικές, εκφράζουν διάθεση, συμπυκνώνουν συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που αναπτύσσονται οι αγώνες.

Μια ορθή αποτίμηση της δράσης των συνδικάτων είναι η μόνιμη βασανιστική προσπάθειά τους να συνδυάζουν την προώθηση του «ταξικού δίκιου των εργαζομένων» με το δίκιο και τα συμφέροντα όλης της κοινωνίας.

Όταν η πολιτική στην Ελλάδα διαμορφώνεται για γενιές ολόκληρες από έναν παραδοσιακό και μετέωρο λόγο είναι φυσικό το συνδικαλιστικό κίνημα, ως κοινωνικός θεσμός, να υφίσταται όλες εκείνες τις αλλοιώσεις που του αφαιρούν τη δυνατότητα του αυτοπροσδιορισμού του.

Η παρέμβαση του κράτους στη λειτουργία των θεσμών, η άμεση σχέση της κρατικής μηχανής, με την κυβερνητική εξουσία, ο οργανωτικός και αρκετές φορές διοικητικός και οικονομικός έλεγχος από το κράτος, σε συνδυασμό με την ανυπαρξία εσωκομματικής δημοκρατίας, επί 10ετίες ολόκληρες, συγκροτούν τις πρωτογενείς ευθύνες για την κρίση των κοινωνικών θεσμών.

Η αναγέννηση του συνδικάτου συνδυάζεται από τη συλλογική προσπάθεια αναμόρφωσης των δομών του και τη δυναμική αντιστοίχσή του με τα σύγχρονα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα, που αναδεικνύει η ελληνική και ευρωπαϊκή πραγματικότητα, που αντικειμενικό στόχο πρέπει να έχει την οικοδόμηση ενός σύγχρονου συνδικάτου του ενεργού εργαζόμενου πολίτη.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΘΕΛΕΙ, ΑΛΛΑ...

Αυτό που αντιλαμβανόμαστε σήμερα ως κρίση είναι η αδυναμία προσαρμογής μας στις αναγκαιότητες που προκύπτουν από την ένταξη της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι θεσμοί δεν υποβοηθούν αλλά αντίθετα αποτελούν ανασχετικό παράγοντα στην προσαρμογή. Δεν επιτρέπουν σε μας ατομικά και συλλογικά να πραγματοποιήσουμε αυτό που θεωρούμε επιθυμητό και δυνατό. Η κοινωνία θέλει και μπορεί αλλά τα συστήματά της δεν το επιτρέπουν.

Η κύρια αιτία είναι το πολιτικό σύστημα, το πελατειακό κράτος, η διαμόρφωση από τη Δεξιά επί δεκαετίες, ενός ιδιότυπου καπιταλιστικού κρατισμού. Κύριος στόχος η νομή της εξουσίας για τους οπαδούς και πελάτες της παράταξης.

Η αδυναμία προσαρμογής είναι εμφανής και στην εκπαίδευση. Δεν υπάρχει τομέας δημόσιας δραστηριότητας, ο οποίος να εξαιρείται από το φαινόμενο, γιατί δεν υπήρξε τομέας όπου οι πελατειακές σχέσεις και ο αυταρχισμός δεν έπαιξαν καθοριστικό ρόλο. Είναι χαρακτηριστικό ότι μία από τις πρώτες πρωτοβουλίες της κυβέρνησης υπήρξε η αλλαγή της διοίκησης της εκπαίδευσης και η προώθηση προσώπων που διάκινεται φιλικά προς τη Νέα Δημοκρατία.

Θα πρέπει όμως να τονισθεί ότι τα προβλήματα στην εκπαίδευση υπήρξαν, εδώ και δεκαετίες, πολύ έντονα. Η επίσημη εκπαιδευτική ιδεολογία του συντηρητικού κράτους επηρέασε, για παράδειγμα, πολλές δεκαετίες, τα προγράμματα και τη σχολική πράξη σε αρνητική κατεύθυνση: ιδεολογικός προσανατολισμός προς την αρχαία Ελλάδα, αδυναμία διασύνδεσης με τον σύγχρονο κόσμο. Επικράτησε μονομερής προσανατολισμός προς την ανώτατη εκπαίδευση, ιδιαίτερα εκείνη που εξασφάλιζε απασχόληση στο Δημόσιο και υποβαθμίσθηκε η τεχνική εκπαίδευση. Όλα αυτά επηρέασαν και επηρεάζουν αρνητικά την προσπάθεια εκσυγχρονισμού.

Αν διερευνήσουμε τις εκπαιδευτικές πολιτικές άλλων ευρωπαϊκών κρατών, θα διαπιστώσουμε ότι διαρθρώνονται γύρω από πέντε άξονες:

- την προώθηση της αποκέντρωσης
 - τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης
 - την εφαρμογή νέων διδακτικών προσεγγίσεων με ιδιαίτερη έμφαση σε μεθόδους που προωθούν τη συνεργασία των μαθητών, την εργασία σε ομάδες, τη λύση προβλημάτων και την κριτική σκέψη
 - την ανάπτυξη του θεσμού της συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης
 - τη διασφάλιση στενής σύνδεσης ανάμεσα στην εκπαίδευση και την παραγωγή για την υποβοήθηση της ανάπτυξης
- Αυτά θα πρέπει να ισχύουν και στον τόπο μας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Η ΚΡΙΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Αναμφισβήτητη, η κοινωνία μας διέρχεται βαθιά κρίση. Κρίση θεσμών και αξιών. Είναι διάχυτα τα φαινόμενα αφύδρωσης των θεσμών και χαλάρωσης των ηθικών αξιών. Ωστόσο, η κρίση δεν αφορά τους ίδιους τους θεσμούς. Αφορά τα πρόσωπα που τους στελεχώνουν και τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες λειτουργούν. Γίνεται έτσι φανερό η ευθύνη ολόκληρης της ηγεσίας του τόπου — πολιτικής, πνευματικής, κοινωνικής, οικονομικής. Γιατί η ηγεσία είναι εκείνη που παραδειγματίζει, συνεγείρει και κινητοποιεί ένα λαό. Και θεωρώ ότι η ευθύνη εμάς των πο-

Η κρίση δεν αφορά τους ίδιους τους θεσμούς, αλλά τα πρόσωπα που τους στελεχώνουν και τις κοινωνικές συνθήκες.

Η ενεργοποίηση των εκπαιδευτικών θεσμών στη χώρα μας προϋποθέτει κάτι ουτοπικό: υπερκομματική πολιτική βούληση και διάθεση ισομερούς καταμερισμού του πολιτικού κόστους.

λιτικών για την κρίση και το ξεπέρασμά της είναι η μεγαλύτερη. Είναι συνεπώς άμεση ανάγκη, υπερβαίνοντας νοοτροπίες, προσωπικές φιλοδοξίες και κομματικά συμφέροντα, να επιχειρήσουμε τις τολμηρές τομές που απαιτούνται για την εμπέδωση της ισονομίας, της ισοπολιτείας και της αξιοκρατίας, που συγκροτούν τον συνεκτικό ιστό μιας ευνομούμενης και δημοκρατικής πολιτείας. Κύρια προϋπόθεση και αφετηρία είναι η υπέρβαση της διακομματικής αντίληψης και πρακτικής των πελατειακών σχέσεων που ενδημούν σ' όλο το φάσμα της πολιτικής μας ζωής.

Θα έλεγα ότι η παιδεία είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το κοινωνικό γίγνεσθαι. Συνακόλουθα, η κρίση στην παιδεία προφανώς απεικονίζει την κρίση στην κοινωνία μας. Όμως η παιδεία είναι και το εργαστήριο όπου διαμορφώνονται οι αυριανοί πολίτες. Με τη λειτουργία της αυτή μια παιδεία σε κρίση έχει την τάση όχι μόνο να αναπαράγει, αλλά και να πολλαπλασιάζει τα στοιχεία που συνθέτουν την κρίση. Γι' αυτό η αντιμετώπιση της κρίσης της παιδείας είναι επιτακτική ανάγκη και προϋπόθεση για τη γενικότερη κοινωνική, οικονομική, ηθική και πολιτιστική ανάκαμψη της χώρας μας.

Έχω επανειλημμένα υποστηρίξει ότι η πανθομολογούμενη κρίση, που μαστίζει σήμερα την παιδεία μας, δεν είναι ούτε θεσμική ούτε οικονομική. Είναι βαθύτατα πολιτική και κοινωνική. Αποτυπώνει ανάγλυφα και αναπαράγει το οδυνηρό αδιέξοδο ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας που βυθίζεται σταθερά στο τέλμα της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής υπανάπτυξης, εγκλωβισμένη στις συμπληγάδες του λαϊκισμού, του κομματισμού, του κρατισμού και της συντεχνιακής νοοτροπίας. Επομένως, όλοι όσοι συγκροτούμε την εκπαιδευτική κοινότητα — εκπαιδευτικοί, γονείς, πολιτικοί, Τοπική Αυτοδιοίκηση — είμαστε συνυπεύθυνοι.

Όταν μιλάμε για αναγέννηση της παιδείας σήμερα στην Ελλάδα, ουσιαστικά οφείλουμε να υπερβούμε τις κατεστημένες δομές, νοοτροπίες και δεσμεύσεις του παρελθόντος μας, και ιδίως των τελευταίων 30 ετών. Πρέπει να εξοστρακίσουμε το συντεχνιακό πνεύμα και τη δημοσιούπαλληλική νοοτροπία που διέπει μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών μας, όλων των βαθμίδων. Πρέπει να εξοβελίσουμε τον λαϊκισμό κυβέρνησης και αντιπολίτευσης, στον εκπαιδευτικό χώρο, που εκδηλώνεται κυρίως με το σύνδρομο του πολιτικού κόστους ή της κομματικής ιδιοτέλειας, αλλά και με τον «προσδευτικό» μανδύα της κρατικής ποδηγέτησης των εκπαιδευτικών προσπαθειών της κοινωνίας μας. Τα πολλά βιβλία ανά μάθημα, τα εύκαμπτα προγράμματα διδασκαλίας, οι πολύμορφες επιμορφώσεις και μετεκπαιδεύσεις του προσωπικού, η αξιολόγηση όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής λειτουργίας, η αποδέσμευση από τους τύπους και η πρόσδεση στην ουσία, η απελευθέρωση των πανεπιστημιακών σπουδών από τη διασύνδεση με συγκεκριμένη επαγγελματική απασχόληση, είναι μερικές από τις μεταβολές που πρέπει να πραγματοποιήσουμε.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΣ: ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΝΕΚΡΩΝΟΥΝ

Ο θάνατος των θεσμών στην Ελλάδα είναι καθημερινός, αλλά «στιγμιαίος», όπως καθημερινή και στιγμιαία είναι η αναγέννησή τους στο βαθμό που η εξελικτική προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες προσκρούει στα ανυπέρβλητα εμπόδια του νεοελληνικού ατομικισμού και της απέχθειας προς τους κανόνες της συλλογικής λειτουργίας.

Η παιδεία, το εκπαιδευτικό σύστημα, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί ξεχωριστά από τις κοινωνικοοικονομικές διαρθρώσεις και λειτουργίες ούτε ασφαλώς από την κρατούσα πολιτική κουλτούρα. Οι παράγοντες αυτοί στη χώρα μας τείνουν να απονεκρώνουν τις εκσυγχρονιστικές εκείνες επιδράσεις που το εκπαιδευτικό σύστημα είναι εξ ορισμού σε θέση να διοχετεύει στη κοινωνία ή στη καλύτερη περίπτωση να τις επιβραδύνουν και να τις ελαχιστοποιούν. Έτσι εξουδετερώνεται, σε μεγάλο βαθμό, η ικανότητα της ελληνικής κοινωνίας να ανανεώνεται και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του διεθνούς της περιβάλλοντος με τις δικές της, εγχώριες, δυνάμεις με συνέπεια, οι εκσυγχρονιστικές πιέσεις στο μεγαλύτερο βαθμό να επέρχονται μέσω δυνάμεων εκτός Ελλάδας, βίαια, ανατρεπτικά και με αρνητικές συνέπειες για την πολιτιστική μας ταυτότητα.

Στο βαθμό που ο κοινωνικός περίγυρος και ασφαλώς ο μεγάλος εργοδότης, το Ελληνικό Δημόσιο, αρκούνται στην απόκτηση από τους διδασκόμενους τυπικών πιστοποιητικών γνώσης ενώ και οι διδάσκοντες στην πλειοψηφία τους ασκούν το λειτουργημά τους μέσω τέτοιων εφοδίων αλλά και σταδιοδρομούν σε ένα γραφειοκρατικό εργασιακό περιβάλλον, η διοχέτευση διά της παιδείας νέων γνώσεων και κυρίως η μεταβολή νοοτροπίας και τρόπων συλλογικής συμπεριφοράς παραμένουν επιδιώξεις ουτοπικές.

Η ενεργοποίηση των εκπαιδευτικών θεσμών στη χώρα μας προϋποθέτει κάτι επίσης ουτοπικό: υπερκομματική πολιτική βούληση και διάθεση ισομερούς καταμερισμού του σχετικού πολιτικού κόστους. Η εμπειρία μου από την τριτοβάθμια εκπαίδευση δείχνει ότι η βελτίωση της κατάστασης μπορεί να επέλθει μόνο σταδιακά και όχι με γιγαντιαία νομοθετήματα που επιδιώκουν τον εκσυγχρονισμό με ακόμη πιο περίπλοκες γραφειοκρατίες. Η βελτίωση της κατάστασης στο άμεσο μέλλον μπορεί να επιδιωχθεί στις εξής κατευθύνσεις: Πρώτον, θέσπιση ως πρωταρχικού κριτηρίου ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας και εξέλιξης της ενεργητικής συμμετοχής στον διάλογο που διεξάγει κάθε διεθνής επιστημονική κοινότητα μέσα από τις ειδικές περιοδικές εκδόσεις και τα συνέδρια. Δεύτερον, αύξηση των επενδύσεων για την έρευνα, σύνδεση της τελευταίας με τη καθημερινή πανεπιστημιακή ζωή και κατανομή των σχετικών πόρων με αυστηρές προδιαγραφές και αξιολογικές διαδικασίες. Τέλος, καθιέρωση οικονομικών κινήτρων για διδάσκοντες και διδασκόμενους, ώστε να αναπτυχθούν μεταπτυχιακά προγράμματα που θα προωθήσουν την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας, μεταξύ άλλων, αναζωογονώντας και την προπτυχιακή εκπαίδευση. Εάν η πολιτεία και κυρίως οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί δεν αποφασίσουν να προχωρήσουν με αποφασιστικότητα προς κατευθύνσεις, όπως οι παραπάνω, τότε ο εκσυγχρονιστικός ρόλος της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα θα αυτοαναιρείται καθημερινά με αρνητικές συνέπειες για το μέλλον της και το μέλλον του τόπου.

ΤΟ Γ' ΜΕΡΟΣ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ